

DĚJINY DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY 1939–1945

7. díl.

Dokončení zásadního přelomu ve válce

Začátkem roku 1977 vyšel v Moskvě sedmý díl dvanáctisvazkových „Dějín druhé světové války 1939–1945“ pod názvem „Dokončení zásadního přelomu ve válce“.

Autorský kolektiv za řízení B. G. Solovjeva v knize rozebírá nejdůležitější události druhé světové války, které probíhaly od dubna do prosince roku 1943.

Při přípravě knihy autoři shromáždili mnoho nových dokumentů a faktických materiálů k celé řadě problémů, opírali se o dokumentační materiály sovětských vojenských a stranických archivů, Vojenského archivu NDR, Státního archivu NSR, Národního archivu USA, Státního archivu Velké Británie. Sedmý díl „Dějín druhé světové války“ je syntézou známých faktů a závěrů na nové, vyšší vědecké úrovni.

Rozsáhlá, plánovitá a vědecky založená základna umožnila autorskému kolektivu novým způsobem objasnit řadu dříve známých faktů a událostí, hluboce a všestranněji zkoumat problém dokončení zásadního přelomu v průběhu války ve prospěch států antihitlerovské koalice a zvýraznit rozhodující úlohu Sovětského svazu a jeho ozbrojených sil při dosažení tohoto přelomu. Autoři na základě dokumentů přesvědčivě odhalují falsifikátory dějin, kteří se pokoušejí snížit význam vynikajících vítězství sovětského lidu, ukazují vítěznou sílu idejí marxismu-leninismu — skutečné ideové zbraně strany a mobilizace mas k boji s nepřítelem.

Autoři objasňují zásadní hlediska, podle kterých Sovětský svaz přistupoval k vedení bojové činnosti v roce 1943. Sovětský stát mobilizoval veškeré síly k vedení ničivých a drtivých úderů na nepřítele. Operace sovětských vojsk, rozsáhlé svým rozmachem, které plánoval Hlavní stan v roce 1943, měly se stát důležitou etapou na cestě k dosažení hlavního vojenskopolitického cíle — zničení hitlerovského Německa a osvobození národů Evropy z fašistického jha.

Rozhodné cíle na léto roku 1943 stanovalo i hitlerovské vedení.

Proto rozvinutí událostí logicky a nutně vedlo k dalšímu narůstání rozmachu a úsilí boje na sovětsko-německé frontě.

Knihy se skládá z úvodu, dvou částí a závěru. Obsahuje kromě toho chronologický přehled hlavních událostí, abecední seznam jmen, geografických názvů a přehled map.

V souladu s konkrétními popisovanými problémy má kniha tuto strukturu:

První část — „**Sovětsko-německá fronta — rozhodující fronta druhé světové války**“ obsahuje rozbor bojové činnosti sovětských ozbrojených sil na sovětsko-německé frontě, vyvozuje vliv sovětských

vítězství na mezinárodní situaci a objasňuje organizátorskou práci Komunistické strany Sovětského svazu. Má deset kapitol:

1. Vojenskopolitická situace na jaře roku 1943.
2. Válečná ekonomika států bojujících koalic.
3. Sovětsko-německá fronta.
4. Bitva na kurském oblouku.
5. Všeobecný strategický útok sovětské armády. Dokončení osvobození Kavkazu.
6. Počátek osvobození pravobřežní Ukrajiny a Běloruska.
7. bojová činnost sovětského válečného loďstva.
8. Hrdinný boj sovětských lidí v týlu nepřítelů.
9. Rozhodující vliv vítězství Sovětského svazu na mezinárodní situaci.
10. Komunistická strana Sovětského svazu — organizátorka a inspirátorka

boje za dokončení zásadního přelomu ve válce.

Druhá část — „Operace na jiných frontách války. Národně osvobozenecký boj národů“ popisuje bojovou činnost ozbrojených sil USA a Velké Británie v Itálii, na Atlantickém a Tichém oceáně, vliv vítězství Sovětské armády na zesílení anti-fašistického boje. Má šest kapitol:

11. bojová činnost v Itálii a na Středozemním moři. Letecké bombardování Německa.
12. Zesílení osvobozeneckého boje v Evropě.
13. Boj na komunikacích v Atlantiku.
14. bojová činnost na Tichém oceáně, ve východní a jihovýchodní Asii.
15. Národně osvobozenecký boj v zemích Asie a Afriky. Antifašistické hnutí v Latinské Americe.
16. Charakteristické rysy vojenského umění a výstavby ozbrojených sil hlavních států bojujících koalic.

V první části knihy věnují autoři zvláštní místo zkoumání rozvoje ekonomiky válčících stran a přesvědčivě ukazují růst válečné ekonomických možností států antihitlerovské koalice, jejich převahu nad fašistickým blokem. Zvlášť nápadně ukazují rozvoj ekonomiky SSSR, která měla rozhodující význam pro dokončení zásadního přelomu v průběhu války. Kniha obsahuje mnoho dokladů o tom, jak sovětský lid pod vedením komunistické strany mobilizoval všechny materiální zdroje pro potřeby obrany a zvyšoval organizovanost socialistické ekonomiky.

Autoři uvádějí mnoho konkrétních údajů, které charakterizují dosažené úspěchy v ekonomické oblasti v roce 1943. Sovětský svaz předstihl Německo ve výrobě bojové techniky a zbraní. Sovětský týl nepřetržitě zásoboval frontu dokonalou bojovou technikou a zabezpečoval nepřetržitý růst technického vybavení ozbrojených sil.

Značnou pozornost věnují autoři analýze válečné ekonomiky ostatních států antihitlerovské koalice, zejména válečné ekonomice USA a Anglie. Byly to nejvyspělejší státy kapitalistického světa, které měly velké možnosti v oblasti rozvoje válečného průmyslu a disponovaly všemi druhy strategických surovin. Údaje svědčí o tom, že v roce 1943 USA dosáhly maximálního růstu průmyslu za celou druhou

světovou válku. Vzrostla výroba nejdůležitějších vzorů bojové techniky také v Anglii, Kanadě a Austrálii. Přesto však vládnoucí kruhy USA a Anglie stále odkládaly otevření druhé fronty v Evropě, jejich politika a strategie nesměřovaly k co nejrychlejšímu zničení fašistického bloku.

Vezmeme-li v úvahu, že ozbrojené síly a výroba zbraní a bojové techniky Německa a jeho spojenců byly dosud značné, pak bylo zřejmé, že fašistický blok na jaře roku 1943 představoval ještě značnou sílu a boj s ním vyžadoval velké a sladěné úsilí států antihitlerovské koalice. Fakta a dokumenty přesvědčují o tom, že plány vedení bojové činnosti USA a Anglie v roce 1943 nepředpokládaly vedení hlavních úderů na fašistické Německo. V plánech byly zahrnuty jen nevelké operace v severní Africe, na jihu Itálie a na Tichém oceáně, tj. v prostorech, rozmístěných velmi daleko od životně důležitých center Německa.

Rozhodující válečnou událostí letního a podzimního tažení v roce 1943 byla bitva u Kurska.

Podstatou rozhodnutí Hlavního stanu byl plánovaný přechod sovětských vojsk do obrany. Tento záměrný přechod sovětských ozbrojených sil do dočasné obrany byl ve vzniklé situaci nejvýhodnějším způsobem vyčerpání úderných uskupení německých fašistických vojsk v prostoru

Kurského oblouku a tím vytvoření výhodných podmínek pro přechod do všeobecného útoku. Autoři správně zdůrazňují, že obrana sovětských vojsk nebyla vynucená, ale záměrně plánovaná. Sovětské ozbrojené síly neztratily iniciativu získanou v zimních operacích a zvolily pro ně výhodný způsob bojové činnosti.

V knize jsou podrobně popsány úkoly, které stanovil Hlavní stan vojskům všech frontů na léto 1943 a rovněž důležitá opatření organizovaná na všech frontách a v týlu státu k přípravě rozhodujících sražení.

Zvláště hodnotný je výklad svým rozmachem a významem rozsáhlých opatření, která organizoval Hlavní stan k vybojování strategické nadvlády ve vzduchu. Čtenář se seznámí se zájemem s popisáním dvou vzdušných operací vedených sovětským vojenským letectvem s cílem zničit hlavní letecká uskupení nepřítelů. První z nich probíhala na začátku května roku 1943 a zúčastnily se jí síly šesti leteckých armád. Během tří dnů letectvo uskutečnilo přibližně 1 400 letounových vzletů a vyřadilo přes 500 nepřátelských letounů. To byla největší vzdušná operace sovětského vojenského letectva v letech minulé války.

Druhá vzdušná operace probíhala od 8. do 10. června. Letectvo v ní zničilo 245 nepřátelských letounů. Boj ve vzduchu trval i v období mezi těmito vzdušnými operacemi. V důsledku tohoto boje byla podlomena síla fašistického letectva. Od dubna do června činily jeho ztráty 3 700 letounů.

Knihla přesvědčivě ukazuje, že sovětsko-německá fronta měla v plánech hitlerovského velení na léto roku 1943 tak jako i dříve rozhodující význam. Na tuto frontu směřovalo hlavní úsilí fašistického Německa a jeho satelitů.

Do července roku 1943 nepřítel soustředil na sovětsko-německé frontě celkem 5,325 000 osob, 543 000 děl a minometů, 5 850 tanků a samohybných děl a 2 980 bojových letounů. Hlavní část fašistických armád byla soustředěna na středním úseku fronty, na kterém hitlerovci připravovali hlavní úder.

Knihla obsahuje mnohé dokumenty, které dokazují, že s letním útokem hitlerovci spojovali dosažení takových výsledků, které měly změnit celý další průběh války ve prospěch fašistického Německa.

Nepřítel však i tentokrát, pro něho osudným způsobem, přecenil vlastní síly a nedocenil růst bojové síly Sovětské armády. Další průběh událostí potvrdil, že dobrodružnost hitlerovských plánů byla jednou z důležitých příčin jejich krachu v roce 1943. Rozhodující úlohu při zma-

ření letního zámyslu wehrmachtu měla síla Sovětské armády, umění sovětských vojevůdců, statečnost, vytrvalost, hrdinství a vysoké mistrovství vojáků.

Operace „Citadela“ měla být prvním německým útokem na sovětsko-německé frontě v létě a na podzim roku 1943. Po jejím úspěšném dokončení byla plánována další operace „Panter“ s cílem zničit hlavní síly Jihozápadního frontu. V dalším plánu předpokládal rozvíjet úder severovýchodním směrem, vyjít do týlu středního uskupení sovětských vojsk a ohrozit Moskvu. Na podzim plánovalo hitlerovské velení vést mohutný útok na Leningrad a obsadit město.

Zvláště se zdůrazňuje ta skutečnost, že sovětskému průzkumu se podařilo včas zjistit dobu útoku hitlerovských vojsk. To umožnilo sovětskému velení včas uskutečnit dříve plánovanou leteckou a dělostřeleckou protipřípravu. Proto se nepříteli nepodařilo dosáhnout překvapivého útoku. Kromě toho v důsledku protipřípravy utrpěla německá fašistická vojska značné ztráty již ve výchozím prostoru.

V knize je důkladně ukázána neobyčejná intenzita bojů při odrážení nepřátelského útoku, jeho ohromný rozmach a výjimečně důležitý význam výsledků této bitvy. Autoři vyvozují závěr, že obranná sražení v Kurském oblouku svým rozmachem a intenzitou řadí se mezi největší sražení druhé světové války.

Hodnotný při popisování obranného sražení u kurském oblouku je rozbor bojové činnosti všech druhů vojsk a letectva. V knize najde čtenář zajímavé materiály o použití nových zbraní a bojové techniky v tomto sražení, o širokém manévru silami a prostředky a o těsné součinnosti na všech stupních velení do fronty v to. Autorům se podařilo v tomto směru dovedně ukázat spojitost a vzájemnou souvislost obranných operací vojsk Středního a Voroněžského frontu s útokem Západního a Brjanského frontu na orlovském směru.

V závěrech z obranných bojů autoři hodnotí vysoký morální duch, statečnost a hrdinství sovětských vojáků, bojové mistrovství velitelů všech stupňů a umění vojevůdců.

Útočné operace u Kurska jsou popsány v této knize ještě důkladněji. To se vztahuje nejen k rozsahu materiálu, ale také k jeho obsahu. Upozorňuje na sebe snaha autorů nejen vyložit novou ideu, závěr nebo fakt, ale také dát jim vědeckou argumentaci a přesvědčivé zdůvodnění. S tímto cílem autoři dávají nový vědecký obsah mnohým dříve nepublikovaným

archivním dokumentům, široce využívají vojenskohistorické práce jak sovětských, tak i zahraničních autorů. Využívání zahraničních pramenů je zvláště důležité při usvědčení buržoazních falsifikátorů historie.

Autoři zdůrazňují nebývale velký rozmach, intenzitu a výsledky bitvy u Kurska, která vešla do dějin jako jedna z největších bitev světové války.

Vítězství u Kurska přesvědčivě ukázalo rostoucí ekonomickou a vojenskou sílu Sovětského svazu, bylo výsledkem velkého hrdinství sovětských ozbrojených sil a obětavé práce sovětského lidu. Bylo novým vítězstvím moudré politiky komunistické strany a sovětské vlády.

Operačně strategické důsledky bitvy u Kurska byly velmi velké a určujícím způsobem ovlivnily další průběh války.

Sovětská vojska, která udržovala strategickou iniciativu ve svých rukou, rozvinula všeobecný útok téměř na celé sovětsko-německé frontě. Materiály a dokumenty, které obsahuje tento díl, umožňují udělat si představu o grandiózním rozsahu strategického útoku sovětských ozbrojených sil na podzim roku 1943. V sířce více než 2 000 km současně vedla útok vojska osmi frontů. Tohoto mohutného útoku se zúčastnilo přes 400 střeleckých divizí a asi 30 tankových a mechanizovaných sborů.

Strategický útok sovětských ozbrojených sil aktivně podporovali partyzáni. V týlu německých fašistických vojsk pokračovala „bitva o koleje“, která zahrnovala rozsáhlé území. Tak jako v předcházejících kapitolách, i při popisování podzimního útoku Sovětské armády věnují značnou pozornost rozhodujícímu vlivu vítězství sovětských vojsk na průběh válečné činnosti na všech ostatních válečných frontách druhé světové války.

Kniha přesvědčivě vysvětluje, jak vládcové fašistického Německa pod vlivem porážky na Východě byli donuceni po dlouhém váhání přijmout nová rozhodnutí k dalšímu vedení války. Jejich podstatou bylo to, že wehrmacht a ozbrojené síly evropských satelitů Německa přecházely ke strategické obraně. To znamenalo nejostřejší obrát v hitlerovské strategii v průběhu druhé světové války.

Autorům dílu se podařilo dobře ukázat kde a jak, pod vlivem jakých faktorů a událostí byl dokončován zásadní přelom v průběhu druhé světové války. Z knihy je vidět, že tento přelom nastal v důsledku zdrcujících úderů sovětských ozbrojených sil.

Rozebíráme-li hlavní operace sovětských vojsk na podzim roku 1943, je charakteristická jejich celková vzájemná spojitost a jejich osobitá poslušnost do šířky a do hloubky. To se vztahuje především na operace, spojené s osvobozením levobřežní Ukrajiny, Donbasu a přechodem řeky Dněpr.

S mnoha zajímavými fakty, úvahami a závěry se setkáváme i v dalších částech těchto kapitol. Přestože autoři poměrně krátce popsali tuto část historie druhé světové války, podařilo se jim srozumitelně vysvětlit podstatu největšího strategického útoku sovětských ozbrojených sil v létě a na podzim roku 1943. V tomto tažení Sovětská armáda postoupila na západ o 300–600 km a osvobodila od okupantů 395 000 km² území Sovětského svazu a milióny sovětských lidí. Sovětský svaz znovu získal nejdůležitější ekonomické oblasti. Významné jsou také vojenské výsledky letního a podzimního útoku. Sovětská vojska za tuto dobu zničila 118 divizí, tj. bezmála polovinu všech sil fašistického Německa, které byly na sovětsko-německé frontě na začátku léta roku 1943. V průběhu letního a podzimního tažení hitlerovci ztratili: kolem 3 200 tanků a samohybných děl, do 10 000 letounů a do 26 000 děl. Od dubna do prosince roku 1943 bylo donuceno německé fašistické velení přesunout ze západu na východ 40 divizí.

Úspěšný útok Sovětské armády v létě a na podzim roku 1943 měl těžké následky také pro německý týl. Politické a vojenské vedení říše nemohlo dále tajit ohromné ztráty na frontě a bylo donuceno přistoupit k nejtvrdším opatřením, aby mohlo doplnit wehrmacht.

Analýza ozbrojeného zápasu na sovětsko-německé frontě v létě a na podzim roku 1943 končí popisem bojové činnosti sovětského válečného loďstva. V kapitole nevelké svým rozsahem čtenář najde obsáhlou charakteristiku bojové činnosti sovětských námořníků na všech mořských válkách. Přestože válečné loďstvo plnilo různorodé úkoly, celková jeho činnost byla podřízena jednomu cíli — maximálně napomáhat Sovětské armádě při ničení pozemních uskupení wehrmachtu a osvobození obsazeného území Sovětského svazu.

Při analýze činnosti sovětských ozbrojených sil v letním a podzimním tažení roku 1943 autoři hodnotí vysokou úroveň sovětského vojenského umění, které se projevilo ve správné volbě směrů hlavních úderů, v dovedné organizaci součinnosti mezi fronty, které útočily na několika strategických směrech, mezi druhy ozbro-

jených sil a druhy vojsk, v pružném manévru silami a prostředky k vytvoření převahy na směrech hlavních úderů. Zvláště vysoké mistrovství projevila sovětská vojska při násilném přechodu vodních překážek, při přípravě a vedení útočných operací z předmostí, obsazených na pravém břehu řeky Dněpr, při odrážení protíúderů nepřítele a vedení útoku v zalesněném a bažinatém terénu.

V těsné spojitosti s analýzou ozbrojeného zápasu na frontě autoři popisují hrdinský boj sovětského lidu v týlu nepřítele. Oceňují značné zvýšení rozmachu sovětských lidí, kteří byli na obsazeném území, zdůrazňují přesně vyjádřený útočný charakter partyzánské činnosti. Autoři

ukazují na charakteristickou zvláštnost součinnosti partyzánů s pravidelnými vojsky v roce 1943, tj. na včasné plánování a zabezpečení úderů partyzánů na nepřátelské komunikace potřebnými prostředky. Zvláště charakteristické to bylo v období bitvy u Kurska a bitvy u Dněpr.

Speciální kapitola je věnována činnosti Komunistické strany — vedoucí a řídicí síle sovětského lidu, která jej pozvedla k velikým hrdinským činům. Autoři zdůrazňují přednosti socialistické ideologie, přátelství mezi národy, proletářského internacionalismu a demaskují protilidskou imperialistickou ideologii. Činnost komunistické strany našla důstojné místo i v řadě dalších kapitol tohoto dílu.

Druhá část knihy je věnována zejména analýze válečné činnosti na Středozezemní a Tichooceánském válčišti. V této části je dále přehledně rozpracovaný národně osvobozenecký boj v okupovaných státech Evropy, v koloniálních a závislých státech Asie, Afriky a Latinské Ameriky.

Obsah kapitol přesvědčivě dokazuje, že rozhodujícím faktorem, který určoval situaci a průběh boje v těchto prostorech, byla vítězství sovětských ozbrojených sil na sovětsko-německé frontě.

V roce 1943 vládnoucí kruhy USA a Anglie ve svém rozhodnutí znovu odložily otevření druhé fronty. V téže době plánovaly a uskutečnily celou řadu operací, které podle jejich propočtů měly zabezpečit ovládnutí důležitých politických a strategických postavení v Evropě. Zejména s tímto cílem bylo rozhodnuto o invazi do Itálie.

Autoři v knize přesvědčivě ukazují, že anglicko-americké velení mělo v roce 1943 bezmála úplnou strategickou volnost činnosti, protože hlavní uskupení wehrmachtu byla soustředěna na sovětsko-německé frontě.

Knihou obsahuje značné množství nových dokumentů, které svědčí o tom, že velké porážky Německa a jeho spojenců na sovětsko-německé frontě měly rozhodující vliv na situaci v Tichém oceánu a zhoršovaly strategickou situaci Japonska, jehož další boj proti spojencům se stával neperspektivním.

V závěru knihy autoři podrobně vysvětlují charakteristické rysy vojenského umění a výstavby ozbrojených sil hlavních států bojujících koalic. Analýza těchto problémů přivádí čtenáře ke zdůvodnění závěru, že ozbrojené síly států protihitlerovské koalice v roce 1943 převyšova-

ly armádu hitlerovského bloku ve své organizaci a vybavení novými vzory bojové techniky a výzbroje. V popisovaném období vojenského umění bojujících států bylo obohaceno značnými zkušenostmi z plánování a vedení útočných a obranných operací, z používání druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. Zvláště velké zkušenosti získaly sovětské ozbrojené síly.

Hlavním druhem strategické činnosti Sovětské armády v letním a podzimním tažení roku 1943 byl rozhodný strategický útok. Strategické operace vedly skupiny frontů s rozhodujícími cíli. Měly ohromný prostorový rozmach. Hluboký a smělý manévr zabezpečoval sovětskému velení rychlé soustředování úsilí vojsk na zvolených směrech, rozdělení nepřátelské fronty, rozhodné vyjití vojsk do boků, zničení uskupení nepřítele po částech, energické pronásledování nepřítele, překonávání vodních překážek z chodu a obsazení předmostí.

Rozhodujícím prostředkem, kterým Hlavní velení ovlivňovalo průběh operací, byly strategické zálohy.

V závěru knihy je analýza rozvoje vojenských, ekonomických a politických faktorů, které přispěly k zásadnímu přelomu v průběhu druhé světové války ve prospěch protihitlerovské koalice. Přesvědčivě a na podkladě značného množství faktického materiálu je ukázána rozhodující úloha sovětských ozbrojených sil, sovětské válečné ekonomiky a politiky sovětského státu při dosažení tohoto přelomu. Správně je zdůrazněna ta skutečnost, že kvalitativně nové období druhé světové války — zásadní přelom v jejím rozvoji skončil koncem roku 1943.

Zničení hlavních sil wehrmachtu na sovětsko-německé frontě, porážka italských

a německých vojsk v severní Africe a Itálii prohloubily krizi uvnitř fašistického bloku. V září 1943 po vyrazení Itálie z války začal jeho rozpad. Složitější se stala situace v Rumunsku, Maďarsku a Finsku. Lid těchto států požadoval ukončení války. Zhoršila se dále i mezinárodní situace fašistického bloku. Celá řada států přerušila diplomatické styky s Německem a vyhlásila mu válku. Klesala prestiž Německa v neutrálních státech a došlo k podlomení politických ekonomických vztahů s nimi. Hitlerovský blok pocítoval stále silnější otřesy; snižovaly se jeho možnosti k vedení války. Ve druhé polovině roku 1943 byli donuceni fašističtí vládcí změnit kurs na protažování války a přejít ke strategické obraně.

V závěru této knihy je srovnávána analýza objektivních kritérií, která dokazují reálný přínos států protihitlerovské koalice při uskutečnění zásadního přelomu a svědčí o tom, že hlavní tíhu boje v druhé světové válce nesl Sovětský svaz. Jak vyplývá z uvedených faktů, válečná činnost na Atlantiku, v severní Africe a později i v Itálii vážala jen menší síly fašistického Německa. Rozsah a intenzita bojů na Tichooceánském válčišti a ve státech východní a jihovýchodní Asie nebyly velké.

Jedním z nejdůležitějších ukazatelů, které charakterizovaly stupeň účasti států v ozbrojeném zápase na pozemních válčištích, bylo množství zasazených pozemních sil. Na sovětsko-německé frontě měly státy fašistického bloku bezmála desetkrát více pozemních sil než na jiných aktivních frontách druhé světové války.

V období od 1. ledna roku 1943 do 1. ledna roku 1944 na všech válčištích druhé světové války bojovalo 19 až 24 anglických divízií a 15 až 22 amerických divízií. V té době Sovětský svaz vedl úporné boje silami 425 až 489 divízií s hlavním uskupením wehrmachtu a jeho evropských spojenců. Fakta potvrzují, že zásadního přelomu ve druhé světové válce dosáhl Sovětský svaz již před vstupem hlavních sil USA do války.

Sovětsko-německá fronta, na které byly soustředěny hlavní síly německé fašistické armády a jejích spojenců, se výrazně lišila od jiných front prostorovým rozmachem bojů a vysokou aktivností. Svou délkou převyšovala všechny fronty dohromady. Přestože její délka byla tak velká, téměř v průběhu celého období zásadního přelomu byla vedena na jejích hlavních směrech aktivní válečná činnost nevídaného rozmachu. Nesrovnatelně převyšovala jiné fronty svou intenzivností ozbrojeného zápasu. Toto mělo vliv na výjimečně velké ztráty fašistického Německa a jeho spojenců na Východě. Od listopadu roku 1942 do konce roku 1943 i podle německých údajů činily tyto ztráty jen u pozemních vojsk wehrmachtu 2 600 000 osob.

Analýza značného množství faktů umožnila všestranně zdůvodnit nejdůležitější závěr pro toto období: úspěšné plnění významných vojenskopolitických úkolů na hlavní frontě druhé světové války Sovětskou armádou předurčilo dokončení přelomu nejen ve Velké vlastenecké válce, ale také v celé druhé světové válce ve prospěch protihitlerovské koalice.

Sedmý díl „Dějiny druhé světové války“ zaujímá důstojné místo v histografii druhé světové války. Pravdivě ukazuje obraz jednoho ze složitých a důležitých období minulé války. Vyjítí tohoto dílu je rozhodnou odpovědí buržoazním falsifikátorům historie, kteří se pokouší snížit úlohu sovětsko-německé fronty, zmenšit rozhodující přínos Sovětského svazu při dokončení zásadního přelomu v průběhu druhé světové války ve prospěch států protihitlerovské koalice.